

Jord- och skogsbruksutskottet

Inledande av stamvårdande vargjakt och förhindrande av vargskador

INLEDNING

Remiss

Inledande av stamvårdande vargjakt och förhindrande av vargskador (MI 4/2020 rd): Ärendet har remitterats till utskottet.

Motioner

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande motioner:

- lagmotion LM 54/2020 rd Sebastian Tynkkynen saf m.fl. Lagmotion med förslag till lag om ändring av jaktlagen
- lagmotion LM 5/2022 rd Markku Eestilä saml m.fl. Lagmotion med förslag till lag om ändring av 90 § i jaktlagen
- lagmotion LM 8/2022 rd Tuomas Kettunen cent m.fl. Lagmotion med förslag till lag om ändring av jaktlagen
- åtgärdsmotion AM 121/2020 rd Mauri Peltokangas saf Åtgärdsmotion om att vargstammen ska beräknas utifrån de vargar som faktiskt rör sig och lever i Finland i stället för enligt Naturresursinstitutets årliga uppskattningar och om reducering av vargstammen utifrån de resultat som erhålls.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- företrädare för initiativtagarna, fältchef Timo Leskinen, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK
- företrädare för initiativtagarna, ordförande Jukka Immonen, Suomen Harmaahirvikoirajärjestö - Finska Jämt- och Gråhundklubben ry
- företrädare för initiativtagarna, verksamhetsledare Jaakko Silpola, Finlands Jägarförbund
- företrädare för initiativtagarna, ordförande Pentti Isoviita, Suomen Pystykorvajärjestö - Finska Spetsklubben ry
- konsultativ tjänsteman Sami Niemi, jord- och skogsbruksministeriet
- miljöråd Esko Hyvärinen, miljöministeriet
- polisinspektör Kai Vepsäläinen, Polisstyrelsen
- biträdande professor Taru Peltola, Östra Finlands universitet
- professor emeritus Pertti Rannikko, Östra Finlands universitet
- forskningsprofessor Ilpo Kojola, Naturresursinstitutet

Betänkande JsUB 7/2022 rd

- jakt- och fiskechef Juha Ahonen, Forststyrelsen
- chef för offentliga förvaltningsuppgifter Sauli Härkönen, Finlands viltcentral
- jaktchef Mikael Luoma, Finlands viltcentral
- verkställande direktör Kimmo Piirainen, Kuhmo jaktvårdsförening
- ordförande Petri Leinonen, Finlands Fårörening rf
- ordförande Harri Hölttä, Finlands naturskyddsförbund rf
- ordförande Olli Silvennoinen, Suomen Pystykorvajärjestö - Finska Spetsklubben ry
- ordförande Tapio Rintala, Varsinais-Suomen MTK ry
- skyddsdirektör Jari Luukkonen, WWF Finland
- professor Jouni Aspi, Uleåborgs universitet
- professor Jari Louhelainen.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Polisstyrelsen
- Kuhmo stad
- Lieksa stad
- Närpes stad
- Österbottens förbund
- Siikalatva kommun
- Egentliga Finlands förbund
- Kanakoirakerho - Hönshundssektionen ry
- Luonnonsuojeluliitto Tapiola ry
- Natur och Miljö rf
- Renbeteslagsföreningen
- Suomen Ajokoirajärjestö - Finska Stövarklubben ry
- Suomen Laikajärjestö - Finska Laikaklubben ry
- Finlands Retrieverorganisation rf
- Suomen Susi 2013 ry
- fåruppfödare Outi Sirola.

Öppen utfrågning

Jord- och skogsbruksutskottet ordnade den 27 april 2021 en öppen utfrågning som riktades till riksdagsledamöterna och medierna samt till allmänheten via webbsändning. Där hördes Sami Niemi, företrädare för initiativtagarna och konsultativ tjänsteman vid jord- och skogsbruksministeriet, Ilpo Kojola, forskningsprofessor vid Naturresursinstitutet, och Mikael Luoma, viltchef vid Finlands viltcentral.

MEDBORGARINITIATIVET

I medborgarinitiativ MI 4/2020 rd föreslås det att det bereds en lag som skapar förutsättningar för att inleda stamvårdande jakt på varg. Dessutom ska lagen möjliggöra en noggrannare uppskattning av vargstammens storlek än för närvarande, trygga vargens artrenhet och definiera nationellt enhetliga tillvägagångssätt för att avlägsna vargar som utgör hot eller fara. Det föreslås att lagen ska omfatta följande:

Betänkande JsUB 7/2022 rd

Stamvårdande vargjakt ska gå att inleda i vårt land under vintern 2020–2021. Den arbetsgrupp som för närvarande utreder stamvårdande jakt på varg ska tryggas handlingsmandat och resurser för att fastställa grunder för att inleda jakt. Den nya dna-identifieringstekniken (till fjärde generationen) ska vara i bruk inom ett år för att trygga vargens artrenhet. Naturresursinstitutet ska återuppta märkning av vargar under vårvintern 2021 samt utveckla märkningens hård- och mjukvara så, att positionsbestämningen och dess aktualitet utöver forskningsbehov så väl som möjligt betjänar skydd av jakthundar och produktionsdjur. Det ska vara möjligt att på ett effektivare sätt än för närvarande reagera på vargar som utgör hot eller fara. Myndighetsansvar och myndighetspraxis, det vill säga anvisningarna till fältet som definieras i den uppdaterade förvaltningsplanen för vargstammen, ska förankras så snabbt som möjligt på ett enhetligt sätt i hela landet. Högsta förvaltningsdomstolen godkände i mars 2020 grunderna för ett undantagslov som tidigare beviljats i Egentliga Finland med hänvisning till allmän säkerhet. Dessa grunder ska beaktas vid beredningen av lagen för att tillståndsprövningen ska vara lättare att genomföra. När besvär anförs över tillstånd som beviljats för stamvårdande jakt samt över tillstånd som beviljats för avlägsnande av varg som medför hot eller fara ska besvären behandlas snabbt på det sätt som lagen förutsätter. Om tillståndet förblir i kraft efter det att besvär anförts, ska tillståndet kunna användas för jakt tillräckligt länge.

Lagmotionerna

I lagmotion LM 54/2020 rd föreslås det att det till jaktlagen fogas en ny 19 a § som förtydligar rätten att döda vilt som medför fara på gårdsplaner. Lagstiftningen är för närvarande bristfällig och på till exempel dödande av hotfull varg tillämpas därför strafflagens bestämmelse om nödtillstånd. En preciserad lagstiftning skulle förbättra förutsättningarna för människors och näringsars samexistens med vargen.

I lagmotion LM 5/2022 rd föreslås det att 90 § i jaktlagen ändras så att det preciseras vilken typ av sammanslutning som enligt 90 § i jaktlagen får överklaga jakttillstånd för vilt hos förvaltningsdomstolen. I lagmotionen ställs krav på att den registrerade sammanslutningen inte bara ska vara lokal eller regional, utan också ha en aktiv, verklig och kontrollerbar verksamhet.

I lagmotion LM 8/2022 rd föreslås det att det till jaktlagen (615/1993) fogas en ny 19 a §. Enligt den nya 19 a § skulle det trots andra bestämmelser i lagen vara möjligt att fånga och döda vilt i nödvärn eller nödtillstånd i en situation där vilt angriper människor eller husdjur eller kommer i närheten av människor eller husdjur och utgör omedelbar fara för människors eller husdjurs säkerhet. Vid bedömningen av omedelbart hot och omedelbar fara skulle hänsyn tas till hur tvingande situationen är samt till övriga omständigheter i situationen.

Åtgärdsmotionen

I åtgärdsmotion AM 121/2020 rd föreslås det att regeringen vidtar åtgärder för att räkna den faktiska vargstammen och utnyttjar möjligheten enligt artikel 16 i habitatdirektivet att som en förebyggande och korrigerande åtgärd minska vargstammen.

Betänkande JsUB 7/2022 rd

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

I medborgarinitiativet föreslås beredning av en lag som skapar förutsättningar för att inleda stamvårdande jakt på varg. Lagen ska möjliggöra en noggrannare beräkning av vargstammens storlek, trygga vargens artrenhet och definiera nationellt enhetliga tillvägagångssätt för att avlägsna vargar som utgör hot eller fara. Enligt initiativet ska stamvårdande jakt på varg kunna inledas vintern 2020–2021. Det ska vara möjligt att effektivare än nu reagera på vargar som utgör hot eller fara. När besvär anförs över tillstånd som beviljats för stamvårdande jakt samt över tillstånd som beviljats för avlägsnande av varg som medför hot eller fara ska besvären behandlas snabbt på det sätt som lagen förutsätter. Om tillståndet förblir i kraft efter att besvär anförts, ska tillståndet kunna användas för jakt tillräckligt länge. Dessa frågor hör till området för lag och behandlas som förslag om att inleda lagberedning. De hör således till riksdagens behörighet.

Medborgarinitiativet innehåller dessutom förslag som inte direkt kan anses höra till området för lagstiftning. De gäller särskilt fastställandet av vargstammen och dess livskraft samt verkställigheten av viltlagstiftningen. I medborgarinitiativet föreslås det att den nya dna-identifieringstekniken (till fjärde generationen) ska vara i bruk inom ett år för att trygga vargens artrenhet. Naturresursinstitutet ska återuppta märkning av vargar under vårvintern 2021 samt utveckla märkningens hård- och mjukvara så, att positionsbestämningen och dess aktualitet utöver forskningsbehov så väl som möjligt betjänar skydd av jakthundar och produktionsdjur. Myndighetsansvar och myndighetspraxis, det vill säga anvisningarna till fältet, som definieras i den uppdaterade förvaltningsplanen för vargstammen, ska förankras så snabbt som möjligt på ett enhetligt sätt i hela landet. Förslagen har till dessa delar delvis genomförts eller håller på att genomföras, och ministeriet och Naturresursinstitutet har informerats om dem vid behandlingen av medborgarinitiativet.

I lagmotion LM 54/2020 rd föreslås jaktlagen få en ny 19 a § som förtydligar rätten att döda vilt som utgör fara på gårdsplaner. För närvarande tillämpas strafflagens bestämmelse om nödtillstånd på dödande av hotfull varg. Även i lagmotion LM 8/2022 rd föreslås det att jaktlagen (615/1993) kompletteras med en ny 19 a §. Enligt den föreslagna paragrafen skulle det trots andra bestämmelser i lagen vara möjligt att fånga och döda vilt i nödvärn eller nödtillstånd i en situation där vilt angriper människor eller husdjur eller kommer i närheten av människor eller husdjur och utgör omedelbar fara för människors eller husdjurs säkerhet. Vid bedömningen av omedelbart hot och omedelbar fara ska hänsyn tas till hur tvingande situationen är samt till övriga omständigheter i situationen. Syftet med lagmotion LM 5/2022 rd är att precisera vilken typ av sammanslutning som enligt 90 § i jaktlagen får anföra besvär hos förvaltningsdomstolen över jakttillstånd för vilt. En sådan registrerad sammanslutning ska vara lokal eller regional och dessutom bedriva aktiv, verklig och kontrollerbar verksamhet. I åtgärdsmotion AM 121/2020 rd föreslås det att regeringen vidtar åtgärder för att räkna den faktiska vargstammen och utnyttjar möjligheten enligt artikel 16 i EU:s habitatdirektiv att som en förebyggande och korrigerande åtgärd minska vargstammen.

Utgångspunkter för skydd av och jakt på varg i Finland

Bakgrunden till medborgarinitiativet är oron över tryggheten för befolkningen på landsbygden och deras husdjur, de skador vargen orsakar näringarna på landsbygden och viljan att trygga en fortsatt finländsk jaktkultur, i synnerhet jakt med hund. I initiativet uttrycks dessutom en oro för

Betänkande JsUB 7/2022 rd

skogsrenstammens tillstånd. Företrädarna för dem som undertecknat medborgarinitiativet har framfört att syftet med initiativet inte är att utrota vargen från Finlands natur. Det handlar om att minska de skador vargen orsakar och återställa vargens skygghet för människan. Företrädarna för dem som undertecknat medborgarinitiativet och även utskottet anser att vargen hör till Finlands natur och är en del av dess mångfald, och denna utgångspunkt får inte äventyras. Det är således fråga om att samordna olika viktiga behov och söka lösningar som är så effektiva som möjligt och som kan genomföras i enlighet med befintliga ramvillkor. När man söker lösningar ska man som grund för arbetet acceptera alla fakta och identifiera de omständigheter som kan påverkas genom myndigheternas och medborgarnas åtgärder. Till realiteterna hör att bestämmelser om skyddet av vargen och undantag från detta har fastställts i Europeiska unionens lagstiftning, som är bindande för Finland som medlemsstat och som de finska myndigheterna ansvarar för att verkställs effektivt och korrekt. Finland måste därför påverka Europeiska unionens lagstiftning så att vargen inom hela Finland flyttas från bilaga IV i habitatdirektivet till dess bilaga V, vilket redan har gjorts i fråga om Finlands renskötselområde samt i Estland (*Utskottets förslag till uttalande 1*).

I bilaga I till konventionen om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö (Bernkonventionen) klassas vargen som en strängt skyddad djurart. Finland har i samband med godkännandet av konventionen gjort ett förbehåll enligt vilket Finland inte tillämpar konventionen på vargar (FördrS 29/1986). Enligt EU:s habitatdirektiv (rådets direktiv 92/43/EEG) är vargen ändå en strikt skyddad art och dödandet av varg ska förbjudas genom nationell lagstiftning. På renskötselområdet föreskrivs separat om undantag från detta. Direktivet gör det möjligt att avvika från det strikta skyddet på de grunder som anges i artikel 16. Dessa grunder kan grovt indelas i skadebaserade grunder och andra grunder. I kommissionens meddelande (C (2021) 7301 final) står det att det vid införlivandet av artikel 16 i den nationella lagstiftningen ska säkerställas att de behöriga myndigheterna genomför bestämmelserna om undantag. Direktivet är bindande med avseende på det resultat som ska uppnås, men det är medlemsstaten som beslutar hur resultatet uppnås. I meddelandet betonas det att EU-domstolen har fastställt gränser för handlingsutrymmet. Det nationella genomförandet av undantagssystemet enligt artikel 16 måste därför respektera alla grundläggande principer i EU-lagstiftningen samt flera andra krav.

På nationell nivå finns bestämmelserna om skyddet enligt habitatdirektivet och tillämpningen av undantagen enligt dess artikel 16 huvudsakligen i naturvårdslagen. Men i fråga om rovdjur finns bestämmelserna om såväl skydd som genomförande av jakt inom de gränser som anges i artikel 16 i jaktlagstiftningen. Enligt 37 § 3 mom. i jaktlagen är vargen alltid fridlyst. I 41 a § 1 mom. i samma lag föreskrivs det om tillämpningen av bland annat de skadebaserade grunderna för undantag i artikel 16. Paragrafens 3 mom. gäller möjligheten att bevilja dispens för att under strängt övervakade förhållanden, selektivt och begränsat fånga eller döda vissa djur. Den årliga bytesmängden vid jakt som sker med stöd av dispens kan enligt 41 § 5 mom. begränsas genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet. Förordningen anger vilka viltarter eller grunder för beviljande av dispens som begränsningen avser, den största tillåtna bytesmängden, de jaktbara djurens kön och ålder samt vilket område begränsningen gäller. Renskötselområdet omfattas av det nämnda undantaget från tillämpningen av habitatdirektivet och av nationella bestämmelser om kvotbaserad jakt, som det inte finns skäl att behandla närmare här.

I jaktlagen används inte begreppet stamvårdande jakt, utan det är fråga om ett regelverk för genomförande av artikel 16.1 e i habitatdirektivet. Enligt direktivbestämmelsen kan medlemsstater-

Betänkande JsUB 7/2022 rd

na tillåta undantag från kraven på skydd i artikel 12 i direktivet för att under strängt kontrollerade förhållanden, selektivt och i begränsad omfattning tillåta insamling och förvaring av vissa exemplar av de arter som finns förtecknade i bilaga IV i en begränsad mängd som fastställs av de beröriga nationella myndigheterna, om det inte finns någon annan lämplig lösning och undantaget inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos bestånden av de berörda arterna i deras naturliga utbredningsområde. I Finland utfördes stamvårdande jakt på varg åren 2015 och 2016. Beslut om dispens som beviljats av Finlands viltcentral överklagades hos förvaltningsdomstolen och senare hos högsta förvaltningsdomstolen, som bad Europeiska unionens domstol om förhandsavgörande i ärendet. I sitt förhandsavgörande i mål C-674/17 ställde domstolen flera strikta villkor för tillämpningen av artikel 16.1 e i habitatdirektivet. EU-domstolen konstaterade ändå inte att bestämmelsen inte kan tillämpas för att tillåta jakt på varg. Domstolen bekräftade att begreppet insamling i den mening som avses i bestämmelsen ska förstås så att det både omfattar fångst och dödande av individer som tillhör de berörda arterna, vilket medför att bestämmelsen i princip kan utgöra grund för att bevilja sådan dispens som bland annat tillåter dödande av individer som tillhör de arter som nämns i stycke a i bilaga IV till direktivet, förutsatt att de särskilda villkoren i artikel 16 är uppfyllda. EU-domstolen bekräftade också att bekämpandet av tjuvjakt kan åberopas som ett mål att bevara eller återställa en gynnsam bevarandestatus hos den berörda arten och således som ett mål som omfattas av artikel 16.1 e. I EU-domstolens avgörande konstateras att de mål som ska främjas genom undantaget i stycket i fråga inte kan vara desamma som målen för andra undantag enligt artikel 16.1, det vill säga skadebaserade undantag. Det finns tills vidare ingen närmare rättspraxis om tillämpningen av detta villkor. När undantag beviljas enligt artikel 16 ska myndigheterna dessutom med stöd av den bästa vetenskapliga och tekniska sakkunskap som är relevant i ärendet visa att det under omständigheterna i det enskilda fallet inte finns någon annan tillfredsställande lösning som gör det möjligt att iaktta förbuden i habitatdirektivet för att uppnå det eftersträvade målet.

Artikel 16.1 i habitatdirektivet tillåter också undantag från skyddskraven i artikel 12 för att skydda vilda djur och växter och bevara livsmiljöer (stycke a), för att undvika allvarlig skada, särskilt på gröda, boskap, skog, fiske, vatten och andra typer av egendom (stycke b), av hänsyn till allmän hälsa och säkerhet, eller av andra tvingande orsaker som har ett allt överskuggande allmänintresse, inbegripet orsaker av social eller ekonomisk karaktär och betydelsefulla positiva konsekvenser för miljön (stycke c), för forsknings- och utbildningsändamål, för återinplantering och återinförsel av dessa arter och för den uppfödning som krävs för detta, inbegripet artificiell förökning av växter (stycke d). En förutsättning för detta är att det inte finns någon annan lämplig lösning och att undantaget inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos bestånden av de berörda arterna i deras naturliga utbredningsområde. I sin dom i mål C-342/05 (kommissionen mot Republiken Finland) slog EU-domstolen fast att det i artikel 16 föreskrivs om ett undantagssystem som ska tolkas restriktivt och den myndighet som fattat beslutet har bevisbördan för att nödvändiga förutsättningar föreligger för varje undantag. Därmed ska medlemsstaterna säkerställa att varje åtgärd som påverkar skyddade arter endast tillåts genom beslut som är noggrant och på tillbörligt sätt motiverade och som hänvisar till de skäl, villkor och krav som anges i artikel 16.1 i direktivet.

Som absolut villkor för beviljande av undantag ställer artikel 16.1 att bestånden av de berörda arterna har en gynnsam bevarandestatus i deras naturliga utbredningsområde. I det nämnda avgörande som berör Finland slog EU-domstolen fast att detta innebär att undantag kan beviljas i un-

Betänkande JsUB 7/2022 rd

dantagsfall om det på behörigt sätt har visats att *de inte ytterligare försämrar en ogynnsam bevarandestatus hos de berörda bestånden eller hindrar återställandet av en gynnsam bevarandestatus hos dessa*. Med hänvisning till kommissionens riktlinjer (Guidance document on the strict protection of Animal species of Community interest provided by the "Habitats" Directive 92/43/EEC, slutlig version, februari 2007) konstaterade EU-domstolen att det inte är uteslutet att dödan- det av ett begränsat antal individer inte påverkar det eftersträvade syftet i artikel 16.1 i habitatdi- rektivet, nämligen att upprätthålla en gynnsam bevarandestatus hos vargpopulationerna i deras naturliga utbredningsområde. Ett sådant undantag skulle således sakna effekt för den berörda ar- ten. Domstolen godtog inte kommissionens påstående att de finska myndigheterna skulle ha ut- färdat jaktlicenser i en omfattning som kunde ha försvårat upprätthållandet av en gynnsam beva- randestatus hos vargbestånden i deras naturliga utbredningsområde. Detta trots att den övre gräns för dispens, som fastställts regionalt för att säkerställa att vargstammen i området inte äventyras, hade kunnat överskridas i enskilda fall. EU-domstolen biföll kommissionens talan till den del den fann att Finland inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt artiklarna 12.1 och 16.1 b i habitatdirek- tivet genom att tillåta skydds jakt på varg utan att det visats att denna skydds jakt förhindrar sådana allvarliga skador som avses i artikel 16.1 b i direktivet. Till denna del var det framför allt fråga om att avlägsnandet av varg med stöd av dispens inte alltid de facto kunde riktas mot en specifik in- divid som orsakade skada. Domstolen bekräftade ändå att det enligt artikel 16.1 inte krävs att man väntar på att särskilt allvarliga skador inträffar innan undantagsåtgärder vidtas. Riktlinjerna har också inkluderats i kommissionens meddelande (C (2021) 7301 final), där det upprepade gånger sägs att resultatet av undantaget enligt artikel 16.1 ska vara neutralt eller positivt för de berörda artbestånden.

Allmänt om vargstammarnas tillstånd och fastställandet av en gynnsam skyddsnivå

Naturresursinstitutet gör årligen en bedömning av vargstammens tillstånd. Tidigare baserade sig bedömningen av vargstammen på observationer som registrerats av det frivilliga nätverket av rovdjurskontaktpersoner och på uppgifter som med hjälp av sändarband samlats in om var varg- flockar och vargpar rör sig samt om arealerna på deras revir. Åren 2016–2017 övergick man till en verksamhetsmodell där dna-analyser av träckprov och observationer som rovdjurskontaktpersoner registrerat bildar en grund för prognosen av vargstammen tillsammans med GPS-positio- nering. I juni 2017 publicerades för första gången en detaljerad beskrivning av revirspecifika prognoser och material. Förståelsen för vikten av genetisk identifiering vid stamprognoserna har varit stor på fältet och insamlingen av dna-prover görs i stor utsträckning med frivilliga krafter. Upp till 70 procent av proverna har samlats in av frivilliga. Även Naturresursinstitutet och andra myndigheter samlar in prover. Av alla revir har andelen revir som omfattas av insamling av dna- prover ökat betydligt sedan vintern 2016/2017. Redan med ett relativt begränsat antal prover (10– 15 prover) kan status för ett revir (flock/par) bestämmas med mer än 90 procents sannolikhet. En tillförlitlig bedömning av antalet individer i en flock kräver ett större antal prover, och vid bedöm- ningen av storleken på en flock används också observationer som rovdjurskontaktpersoner regist- rerat inom det aktuella reviret. Utifrån materialet publicerar Naturresursinstitutet i juni en bedöm- ning av vargstammen i Finland under vårvintern. Samtidigt presenteras revirspecifika material och uppskattningar samt en prognos över variationen i vargstammens storlek under året och över den kommande utvecklingen. Utskottet ser det också som viktigt att granska vargmigrationen över den ryska gränsen och hur den påverkar vargstammen i Finland. Vargstammen i ryska Ka- relen uppgick till uppskattningsvis över ettusen individer i början av 1980-talet. Därefter har

Betänkande JsUB 7/2022 rd

stammen minskat och består i dagens läge sannolikt av cirka 400–500 individer. Årligen faller cirka 200 vargindivider i Karelen. Vargmigrationen från Ryssland har en betydande inverkan särskilt på bevarandet av den genetiska livskraften hos vargpopulationen i östra Finland.

Enligt inkommen utredning låg vargstammen i mars 2022 i stort sett på samma nivå som 2021. På grund av ett fel i den modelleringskod som Naturresursinstitutet har till sitt förfogande visade de siffror som publicerades 2020 och 2021 att antalet vargar per revir av det revirspecifika observationsmaterialet var ungefär en individ för lite. De korrigerade siffrorna visar att antalet revir med vargflockar började öka redan 2020. Enligt Naturresursinstitutets bedömning av vargstammen fanns det med 90 procents sannolikhet 275–315 vargar i mars 2022. Mest sannolikt är att det fanns sammanlagt 60 revir, av vilka 23 bestod av vargpar och 37 av vargflockar. Av flockreviren finns 32 helt och hållet i Finland. Betydande i uppskattningen av stammen 2022 är att det finns en tydlig koncentration av varg i västra Finland, där cirka 70 procent av reviren fanns. Antalet revir i östra Finland har på motsvarande sätt minskat. Enligt Naturresursinstitutets prognos kommer antalet vargar i november 2022 att uppgå till 367–482 individer och antalet revir till 75–89, av vilka 23–34 är nya parrevir.

Begreppet gynnsam bevarandestatus och de tillhörande kraven bygger på habitatdirektivet, som på nationell nivå har genomförts genom naturvårdslagen och, i fråga om stora rovdjur, genom jaktlagen. För att tillåta stamvårdande jakt på varg måste det fastställas ett referensvärde för en gynnsam bevarandestatus för att säkerställa att jakten inte äventyrar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos bestånden av de berörda arterna i deras naturliga utbredningsområde (EU-domstolens förhandsavgörande i mål C-674/17). Referensvärdet för en gynnsam bevarandestatus fastställs i Finland av Naturresursinstitutet på uppdrag av jord- och skogsbruksministeriet. Naturresursinstitutet har inom ett forskningsprojekt fastställt flera referensvärden som publicerats i en nyligen överlämnad forskningsrapport (Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 80/2022). Rapporten utgör en exceptionellt omfattande granskning av vargstammarnas tillstånd på europeisk nivå och ger väldigt mycket information om vargstammen jämfört med annat material om andra vilda arter. Betydande ny information som framgår av rapporten är att det utanför renskötselområdet i Finland finns två genetiskt differentierade delpopulationer, delpopulationerna i östra och västra Finland. Den viktigaste begreppsliga utgångspunkten för att fastställa referensvärdet är minsta livskraftiga population (MVP, Minimum Viable Population), som hänför sig till sannolikheten att populationen bevaras över ett fastställt tidsspann. Referensvärdet för en gynnsam bevarandestatus bör vara större än MVP, men det finns ingen exakt definition av hur mycket högre det bör vara. Det finns också fler än ett sätt att fastställa MVP-värdet. Naturresursinstitutet har granskat MVP-värdet både utifrån demografi och utifrån genetik samt dessa båda värden på kort och lång sikt i olika delpopulationer. Naturresursinstitutet har med hjälp av dessa olika variabler föreslagit fem möjliga sätt att fastställa referensvärdet för en gynnsam bevarandestatus. Den nedre gränsen för referensvärdet bildas av storleken på vargstammen år 1995 (20–46 vargar). Den övre gränsen utgår från den största ekologiska bärkraften, som uppskattas vara 800–1 600 vargar. Naturresursinstitutets metod för att fastställa referensvärdet har varierat mycket från det som används i Sverige, och olika utgångspunkter har använts vid fastställandet av värdet. Därmed avviker också slutsatserna av arbetet med att definiera en gynnsam bevarandestatus i Finland från motsvarande arbete i Sverige, där referensvärdet för en gynnsam bevarandestatus anses vara 300 vargar.

Betänkande JsUB 7/2022 rd

Bedömning av förslagen om stamvårdande jakt på varg

Utskottet har hört många företrädare för initiativtagarna, såväl från jakthundsorganisationerna och jordbrukets producentorganisationer som från jägarorganisationen. Utskottet har också hört myndigheter, miljö- och naturskyddsorganisationer, forskare, landskapens och kommunernas myndigheter samt aktörer inom viltförvaltningen. Utfrågningen visar att det inte på något sätt går att förneka att vargen orsakar skador på husdjur, på andra viltdjur och för jakt med hund. Skador orsakas, och den oro och rädsla som människor som bor eller rör sig på områden med varg känner för sina husdjur eller sina näringsgrenar är äkta. Det går inte heller att förneka att vargen hör till Finlands natur och är en art som kräver särskilt skydd. Människan är således tvungen att till en viss utsträckning tolerera vargens närvaro och att den rör sig närmare och dyker upp i närheten av bosättning. På motsvarande sätt vidkänns vars och ens ansvar att sörja för såväl sin egen och sin familjs som sina husdjurs säkerhet. Rätten att inom lagens gränser försvara sig själv eller sin egendom inför ett omedelbart hot är en allmänt erkänd utgångspunkt. Likaså är behovet av tillstånd till undantag enligt artikel 16 i habitatdirektivet en allmänt accepterad omständighet.

Synpunkterna bland dem som hördes skilde sig från varandra särskilt i fråga om den utsträckning i vilken näringsidkare och medborgare genom förebyggande åtgärder ska skydda sig mot skador som vargen orsakar och hurdana vargstammar det ska finnas för att stamvårdande jakt ska kunna tillåtas i Finland, om den alls ska tillåtas. Det förekommer också olika åsikter om huruvida stamvårdande jakt på varg är ett effektivt sätt att bekämpa skador som orsakas av varg. I utlåtanden till utskottet anses det dock nästan utan undantag att stamvårdande jakt på varg är en del av de tillvägagångssätt som habitatdirektivet möjliggör, förutsatt att en gynnsam bevarandestatus uppnås för arten och att förekomsten av arten i dess naturliga utbredningsområde inte äventyras.

Enligt utskottets uppfattning är det primära syftet med medborgarinitiativet att för flera år framåt skapa en fungerande modell som inom lagens ramar garanterar myndigheterna och medborgarna ett tillräckligt urval av metoder för att förebygga och minska de skador som vargen orsakar under olika förhållanden, i olika områden, under olika år och i fråga om tillståndet hos olika viltbestånd och vargstammar. Beslutet hör i enlighet med den nationella lagstiftningen till jord- och skogsbruksministeriet när det gäller att styra användningen av dispens och till Finlands viltcentral när det gäller att bevilja dispens. Enligt utskottets uppfattning är syftet med medborgarinitiativet inte att ingripa i den nationella viltförvaltningens befogenheter, utan målet är att utveckla den materiella lagstiftningen och dess tillämpning så att stamvårdande jakt möjliggörs. Fastställandet av en gynnsam bevarandestatus hör i sin tur till ett oberoende forskningsinstitut och sker med hjälp av internationellt referentgranskad forskning. Utskottet har satt sig in i den relevanta forskningen ingående, även samhällsvetenskaplig forskning, vilket har hjälpt att förstå inte bara den naturvetenskapliga grunden för en gynnsam bevarandestatus utan också hur vargen och de skador den orsakar påverkar medborgarna och samhället. Utskottet har också noggrant tagit del av de redogörelser om skador orsakade av varg som initiativtagarna, myndigheterna, aktörerna inom viltförvaltningen och andra sakkunniga har gett. Utskottet anser det viktigt att alla fakta som påverkar ärendet behandlas så öppet som möjligt och med respekt för olika synpunkter utan att någon sammanlutning eller medborgare i något skede upplever sig ha rätt att hota eller utöva påtryckning på parter som representerar motsatta åsikter. Enligt utskottet finns det inte heller någon rätt att använda olagliga metoder för att skydda vargen eller för att bekämpa skador som vargen orsakar. Samtidigt anser utskottet att det är nödvändigt att på ett övergripande sätt granska hur vargstam-

Betänkande JsUB 7/2022 rd

men sköts, så att också den sociala dimensionen beaktas när man överväger stamvårdande jakt. En sådan övergripande beredningsprocess som involverar de berörda grupperna är ett hållbart sätt att trygga en fredlig samexistens mellan vargen och människan. Människor som lever i områden med varg bör erbjudas effektiva och lagliga alternativ för att avvärja vargrelaterade risker och skador.

Jakthundsorganisationerna har lyft fram att mellan 2019 och 2021 har ungefär 43–56 jakthundar rivits varje år. Risken för att jakthundar dödas eller skadas medför att möjligheterna att jaga med hund minskar eller åtminstone senareläggs tills det finns snö, då det sker färre skador. Älgjakt utförs huvudsakligen med hjälp av hund. Den absolut största delen av skadorna inträffar när hunden springer lös i skogen, och det vanligaste offret för varg är en älghund. Det är inte möjligt att jaga med kopplad hund. Inte heller drevjakt är möjlig i en stor del av landet. En apportrande hund arbetar i allmänhet inom en radie av 0–200 meter från hundföraren. Som närmast har vargen orsakat skador på hund på mindre än 50 meters avstånd från hundföraren eller på ett område med många jägare på pass. Människans närhet skyddar därmed inte alltid hunden från vargskador. Den rikliga tillgången på föda som är naturlig för vargen, i synnerhet det stora beståndet av vitsvanshjort, har visat sig minska antalet vargskador på hund. I sydvästra Finland och Österbotten, där det finns koncentrationer av vargrevir, orsakar vargen sällan skada på hund sett i relation till antalet vargar. Nästan hälften av vargreviren i Finland finns i de områdena. I Norra Karelen och södra Kajanaland, där det finns klart färre hjortdjur, orsakar vargen också oftare skador på hund. Jägarna har således bedömt att skadorna på hund är störst i områden med små viltstammar. Det här beror sannolikt på konkurrensen om resurser. I praktiken har man märkt att vargen också upplever hunden som ett djur som konkurrerar om födan och en del vargar betar sig väldigt aggressivt mot hundar. Jakt med hund är en viktig del av den finländska jaktkulturen och även utskottet ser med oro på dess framtid. Det bör också konstateras att jakthundar precis som andra husdjur ofta är viktiga familjemedlemmar som man har satsat på att skola. På områden där det förekommer mycket varg har man varit tvungen att avstå från prov och träning för hundar, vilket är på väg att leda till att både antalet registrerade hundar och personer som har hundträning som hobby minskar. Vargens starka närvaro i ett område påverkar också områdets möjligheter att utveckla jaktturismen som näring. I Finland finns väldigt begränsat med erfarenhet av stamvårdande jakt och därför finns inga heltäckande forskningsrön som skulle visa hur regional reglering av vargstammen inverkar på skador som vargen orsakar i terrängen eller på områden med bosättning. Som ovan konstaterats har storleken på vargstammen nödvändigtvis inget direkt samband med antalet skador, utan större betydelse har antalet bytesdjur.

Skogsrenen är en globalt hotad art. Enligt uppgift visar forskning och observationer att stora rovdjur, i synnerhet varg, har stor betydelse för skogsrenbeståndets vuxendödlighet och förekomsten av kalvar i Kajanaland och Kuhmo och påverkar därmed beståndets utveckling. Även studier och tidigare observationer av vargens näringsintag stöder detta. Enligt befintliga material kan också andra stora rovdjur, såsom björn, ha en betydande inverkan på utvecklingen av skogsrenbeståndet, i synnerhet om rovdjuren jagar och fångar renkalv. Samtidigt kan man inte utesluta vilken inverkan andra faktorer, till exempel parasiter och sjukdomar, har på att begränsa renbeståndet i Kuhmo, även om det inte finns några direkta observationer av dessa i det befintliga materialet. Särskilt älgstammen i Kuhmo är gles, vilket ökar trycket på skogsrenbeståndet. Samtidigt som man granskar vilka skador vargen orsakar annan vilt, bör man utreda vilka konsekvenser vissa viltvårdsmetoder har för vargens närvaro i området. Utfodring med åtel under en längre tid har vi-

Betänkande JsUB 7/2022 rd

sat sig påverka björnarnas beteende. Man känner till att en del vargar har ätit åtel som lagts fram i kommersiellt syfte. Utfodring med åtel kan därmed också påverka fortbeståndet och rikligheten hos vargstammen vid Kuhmos östgräns. Utskottet anser att det bör utredas om viltvård som går ut på att utfodra vitsvanshjort också inverkar på att vargen har ökat i västra Finland. Likaså finns det skäl att utreda hur utfodring av stora rovdjur med åtel året runt påverkar vargstammen och vargens skygghet för människan vid östgränsen.

Vargen orsakar också skador på jordbruket, både direkt och indirekt. År 2020 fanns det mer än 1 900 gårdar med nötkreatur och 250 gårdar med får i områdena med vargrevir. Enligt uppgifter i viltskaderegistret inträffade det året sammanlagt 115 separata fall där varg orsakade skada. Sammanlagt ersattes 323 får, 7 nötkreatur och 1 häst som dödats eller skadats av varg samt 3 andra fall. Därtill ersattes 58 hundar som dödats eller skadats av varg. Det sammanlagda beloppet av de ersatta skadorna uppgick till cirka 322 000 euro. Enligt inkommen utredning representerar de ersatta skadorna endast en del av de totala skadorna. För att förebygga skador som orsakas av varg levererades 2020 sammanlagt 114 kilometer rovdjursstängsel till 64 gårdar. Inom ramen för projektet VargLIFE finansierades dessutom sammanlagt 25 kilometer rovdjursstängsel för 11 gårdar. Utöver stängsel försöker man skydda husdjur genom att begränsa deras betesgång eller vistelse utomhus, öka övervakningen på gårdarna och i närheten av djurstall och använda sig av boskapsvaktande hundar. Utgångspunkten är att dessa metoder utnyttjas i den mån det är möjligt, eftersom det inte finns obegränsade resurser för att bygga rovdjursstängsel och till exempel boskapsvaktande hundar inte kan användas i alla situationer. Sammantaget finns det behov av att utveckla näringsidkarnas kompetens och urvalet av metoder för att bekämpa vargrelaterade skador, men också ersättningssystemet. Man bör granska hur rättvisa de gängse värden är som enligt viltskadelagen används som grund för att ersätta rovdjursskador. Dessutom bör man granska ersättningarna för kostnaderna för förebyggande åtgärder, såsom upprätthållandet av rovdjursstängsel. Som kostnad som berättigar till ersättning ska beaktas de faktiska kostnader som uppkommer för djurhållaren. Sådana kostnader är bland annat kostnader för extra arbete, medicinsk behandling och skötsel av djur till följd av skador samt kostnader för att på vederbörligt sätt göra sig av med djurkadaver.

Utskottet har tagit del av en utredning om genomförandet av stamvårdande jakt på varg i Sverige. I Sverige tillåts jakt på varg med stöd av artikel 16.1 e i habitatdirektivet när vargstammen i tillräcklig grad överstiger gränsen på 300 individer. Referensvärdet för en gynnsam bevarandestatus är 300 vargar, vilket i beräkningen ändras till 30 familjeflockar. I Sverige beräknas vargstammens storlek i praktiken utifrån snöspår mellan oktober och mars. Insamlingen av dna-prover är systematisk och omfattande. Uppföljningen av vargstammen fokuserar på familjeflockar och vargpår som markerat sina revir. Framgångsrik reproduktion är föremål för uppföljningen. Bedömningen av den skandinaviska vargstammen, det vill säga vargstammen i Norge och Sverige, beskriver situationen under uppföljningsperioden (oktober–mars), alltså på vintern. I bedömningen ingår också döda individer som man fått kännedom om. Sverige är indelat i tre förvaltningsområden. Naturvårdsverket har för varje förvaltningsområde fastställt målnivåer utifrån referensvärdena för respektive förvaltningsområde. Naturvårdsverket utvärderar årligen om det är möjligt att tillåta jakt på varg. Om verket anser att stammen i hela landet är stark och i tillräcklig mån överskrider referensvärdet, utfärdar det ett så kallat delegeringsbeslut med stöd av vilket länsstyrelserna kan bevilja tillstånd för jakt på stora rovdjur. Länsstyrelserna fattar beslut om dispens och möjliggör stamvårdande jakt (licensjakt). Länen avtalar sinsemellan om hur jakten riktas. I prak-

Betänkande JsUB 7/2022 rd

tiken är jakt tillåten endast till den del det i länet finns familjflockar till ett antal som överskrider målnivån. Antalet flockar i något län får inte understiga den överenskomna målnivån. I praktiken riktas jakten alltid mot flocken och målet är att avlägsna hela flocken. I Sverige grundar sig stamvårdande jakt på socioekonomiska aspekter, på att minska vargrelaterade konflikter och bland annat på att begränsa skador som varg orsakar jakthundar, husdjur och produktionsdjur. Vintern 2021/2022 tilläts i Sverige jakt på 33 vargar, vilket innebar tillstånd att avlägsna fem flockar. Totalt fälldes 28 vargindivider.

Jord- och skogsbruksministeriet utfärdade i december 2021 en förordning som medgav stamvårdande jakt på varg. Förordningen gällde högst 20 vargindivider ur fyra flockar eller par. Finlands viltcentral fick 33 ansökningar, av vilka fyra fick ett positivt beslut med en jakttid mellan den 1 och 15 februari 2022. Totalt 29 ansökningar fick avslag. Avsikten var inte att med stöd av de positiva besluten begränsa vargstammen eller dess tillväxt, utan att systematiskt reglera stammen utifrån vetenskapliga forskningsrön och förvaltningsplanen för vargstammen så att en gynnsam bevarandestatus för vargstammen upprätthålls eller uppnås. Besluten grundade sig inte på omständigheter som de sökande ofta lyfte fram, såsom skador som vargen orsakat på boskapsskötsel, jakthundar, älgar och skogsrenar. Alla positiva beslut överklagades och förvaltningsdomstolarna meddelade förbud att verkställa besluten. Jakten genomfördes alltså inte under perioden den 1–15 februari 2022. Under behandlingen av medborgarinitiativet har Vasa förvaltningsdomstol meddelat sitt avgörande i ärendet och de övriga förvaltningsdomstolarna meddelar senare sina avgöranden om beslutens laglighet. Medan behandlingen av ärendet pågår anser utskottet att det inte är möjligt att i fråga om enskilda tillståndsbeslut göra en bedömning av den stamvårdande jakten vintern 2021/2022. Det kan ändå konstateras att det inte har inhämtats några erfarenheter av stamvårdande jakt under den pågående jaktperioden och att det således inte i efterhand är möjligt att bedöma vilka konsekvenser det begränsade antalet tillstånd har för utvecklingen av vargstammen.

Enligt medborgarinitiativet ska lagen möjliggöra en noggrannare uppskattning av vargstammens storlek än för närvarande, trygga vargens artrenhet och definiera nationellt enhetliga tillvägagångssätt för att avlägsna vargar som utgör hot eller fara. Varghybriden har definierats som en invasiv art i Finland och det har redan sedan 2016 varit förbjudet att importera den. Korsningar som påträffats i naturen och verifierats genom dna-test avlägsnas genom beslut av Finlands viltcentral. På tillsynen över avlägsnande av varghybrider tillämpas 88 § i jaktlagen i enlighet med lagen om hantering av främmande arter (1709/2015). Genom en förordning av jord- och skogsbruksministeriet (704/2019) som utfärdades i maj 2019 förbjöds också uppfödning av varghybrider. Varghybrider får inte säljas, köpas eller på annat sätt innehas eller släppas fria i naturen. Som varghybrid definieras i förordningen en korsning mellan varg och hund i de fyra första generationerna. Förbuden syftar till att trygga vargstammens genetiska renhet. Som en del av den årliga bedömningen av stammens storlek analyserar Naturresursinstitutet dna-prover av vargar även i fråga om eventuella korsningar. Naturresursinstitutet har i juni 2022 publicerat information om att två varghybrider har observerats i Södra Karelen. Enligt korsningsanalysen är de så kallade andra generationens varghybrider, det vill säga en av föräldrarna är också en varghybrid. Proverna samlades in i samband med den årliga dna-inventeringen av vargar.

Betänkande JsUB 7/2022 rd

Bedömning av förslagen gällande vargar som utgör hot eller fara

I ljuset av EU-domstolens rättspraxis tillämpas skadebaserad dispens för att avlägsna enskilda individer eller flockar som orsakar skada. Stamvårdande jakt är inte ett sätt att avlägsna enskilda vargar som orsakar skada. Å andra sidan kan ett föreläggande som polisen meddelar om att avliva ett djur för att förhindra skador, eller dispens som beviljats av viltcentralen, inte riktas till exempel mot en vargflock som rör sig på gårdsplaner i ett visst område i syfte att avlägsna en varg från flocken. Det är endast tillåtet att avliva en sådan djurindivid, eller flera individer, som medför fara och som med tillräcklig noggrannhet har identifierats. Enligt polislagen är det polisens uppgift att ta fast eller avliva ett djur som orsakar fara för människors liv eller hälsa. Uppgiften hör till upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet. Enligt 2 kap. 16 § i polislagen har en polisman rätt att ta fast och som en sista utväg avliva ett djur som orsakar fara för människors liv eller hälsa eller betydande skador på egendom eller allvarligt äventyrar trafiken. Ett djur får också avlivas om det skulle innebära uppenbar grymhet mot djuret att hålla det vid liv. Ovan beskrivna åtgärd som hör till polisen utgör inte ett överklagbart förvaltningsbeslut utan faktisk utövning av offentlig makt.

Polisstyrelsen har den 4 november 2020 med stöd av polisförvaltningslagen (110/1992) utfärdat en anvisning (POL-2020–6759) om polisens verksamhet i situationer som gäller stora rovdjur och vildsvin. Anvisningen är riksomfattande och i den beaktas riktlinjerna som dragits upp i förvaltningsplanen för vargstammen. Polisen har befogenhet att avlägsna varg som utgör hot eller orsakar fara och som observeras röra sig i den byggda miljön eller på bostadsområden och vistas där längre än sporadiskt och inte avlägsnar sig omedelbart. I dessa fall är polisens primära åtgärd att driva bort vargen. Principen om minsta olägenhet i 1 kap. 4 § i polislagen gäller också åtgärder som riktas mot djur. I många situationer är det således mer motiverat att driva bort ett stort rovdjur än att avliva djuret och ett föreläggande om att avliva ett djur är alltid den sista utvägen. Enligt uppgifter från Polisstyrelsen har polisen fungerande processer, kanaler för myndighetssamarbete och samarbetsavtal för att snabbt och effektivt hantera situationer då en varg orsakar hot eller fara. Bortdrivning har betydelse och är en del av de förfaranden som myndigheterna gemensamt kommit överens om. Genom att följa den process som fastställts i anvisningen kan polisen också försäkra sig om att den egna verksamheten är lagenlig. Bortdrivning har visat sig vara fungerande i fråga om vissa individer, men i somliga fall fortsätter vargen orsaka fara. I sådana situationer meddelar polisen ett föreläggande om att avliva djuret efter att man högst två gånger försökt driva bort djuret. Om det är fråga om en varg som medför allvarlig fara och som närmar sig människor eller inte avlägsnar sig från platsen vid möte med en människa, meddelar polisen ett föreläggande om att avliva djuret. En varg som orsakar allvarlig fara stannar till exempel kvar på området och stryker omkring eller följer efter, betar sig hotfullt eller kan redan ha orsakat eller försökt orsaka skador på människor eller ha attackerat eller försökt attackera en kopplad hund eller något annat husdjur som rastats. Vid tillämpningen av polislagen betonas skyldigheten att identifiera föremålet för åtgärderna. Såsom konstateras ovan kan åtgärder som anges i polislagen endast riktas mot den djurindivid som har orsakat fara. Sammantaget är ovan nämnda anvisning täckande och uppgiftsfördelningen mellan myndigheterna har upplevts som fungerande. Kritiken mot systemet riktar sig inte mot avsaknaden av polisens befogenheter, utan mot prioriteringen av uppgifter på grund av begränsade resurser samt mot fördröjningar i utövandet av befogenheterna. I glesbygden upplever medborgarna att det är onödigt eller frustrerande att vända sig till polisen när hjälpen inte hinner fram i tid och det är svårt, om inte omöjligt, att identifiera och märka ut ett

Betänkande JsUB 7/2022 rd

djur som utgör hot eller fara. Om vargen besöker gårdar i en tätort eller ett annat område (till exempel produktionsanläggnings- och industriområden) där ingen har jakträtt, är polisen dock skyldig att omedelbart reagera på situationen. Utskottet anser att en varg som medför fara kan märkas med en färgpatron för att göra det lättare att identifiera vargen.

I arbetsfördelningen mellan myndigheterna hör det till viltcentralen att bevilja dispens för att driva bort eller avlägsna varg, när en varg eller spår av en varg upptäcks på mindre än 100 meters avstånd från ett bostadshus eller en produktionsbyggnad, dock utanför gårdsområdet eller på en väg, eller när vargspår upptäcks på gården till en bebodd byggnad eller en produktionsbyggnad. Ärendet hör till viltcentralens behörighet också när en varg påträffas på gården och avlägsnar sig omedelbart efter att ha upptäckt en människa. Med gårdsområde avses ett skött område som består av bostadshus eller produktionsbyggnader. Villkoren för dispens för att driva bort eller avlägsna individer som orsakar skada är synnerligen krävande för den som ansöker om dispens: Sökanden ska lämna in en kartbilaga över området där bortdrivningen ska ske och tillstånd ska naturligtvis frågas av samtliga markägare. Endast de individer som orsakat skada kan drivas bort och flera instanser ska rapporteras om detta både före och efter bortdrivningen. En förteckning över de personer som deltar i att driva bort vargen ska också lämnas in på förhand. Den som beviljas dispens svarar för organiseringen av verksamheten, för kostnaderna för verksamheten samt för skador som förorsakas en själv och andra parter. Att ansöka om och verkställa dispens är på det hela taget en resurskrävande process vars effektivitet ur tillståndssökandenas synvinkel försvagas av möjligheten att i samband med sökande av ändring förbjuda att beslutet verkställs samt av att processen för sökande av ändring är långsam. Som det konstateras i medborgarinitiativet är det dock mot bakgrund av högsta förvaltningsdomstolens avgörande (HFD 2020:29) möjligt att med stöd av dispens avlägsna varg för att garantera den allmänna säkerheten. I avgörandet konstateras det att eftersom det gjorts flera observationer om att vargarna i allt mindre grad var rädda för människor och att de rörde sig nära bebyggelse under dagtid och då invånarna därför redan hade börjat ändra sitt beteende, var det fråga om en sådan i 41 a § 1 mom. 3 punkten i jaktlagen avsedd situation då tvingande skäl med hänsyn till den allmänna säkerheten förutsatte myndighetsåtgärder för att avvärja hotet.

Enligt uppgift till utskottet är det inte i sig förbjudet att driva bort en varg från en skött gårdsplan eller betesmark utan att skada vargen. Enligt 37 § i jaktlagen får vilt under fredningstiden inte jagas eller skadas och inte heller spel, häckning eller ungar störas. Ordalydelsen hindrar alltså inte att någon annan individ av viltarten än en unge störs. Enligt artikel 12 i habitatdirektivet är det förbjudet av avsiktligt störa arter som ingår i bilaga IV, såsom varg. I Europeiska kommissionens tolkningsanvisning konstateras ändå att enskilda situationer då vargen drivs bort eller störs och inte skadas, inte anses vara att störa vargen på det sätt som förbjuds i artikel 12. Om vargen drivs bort så att den skadas eller så att man följer efter och driver bort vargen på ett område utanför en skött gårdsplan eller betesmark, är det frågan om åtgärder som är förbjudna enligt 37 § i jaktlagen och för det krävs antingen tillstånd att driva bort varg av Finlands viltcentral eller polisens förordnande om det är fråga om en akut situation och en situation där det förekommer ett konkret hot. Det kan också vara fråga om nödtillstånd enligt 4 kap. 5 § i strafflagen.

En egen helhet som är separat från de skadebaserade undantagen utgör situationer där en medborgare skjuter en varg för att förhindra att till exempel ett husdjur orsakas skada. I anslutning till detta föreslås det i lagmotion LM 54/2020 rd att det till jaktlagen fogas en ny 19 a § som förtyd-

Betänkande JsUB 7/2022 rd

ligar rätten att döda vilt som orsakar fara på gårdsplaner. Ett motsvarande förslag ingår i lagmotion 8/2022 rd. Enligt den föreslagna paragrafen skulle det trots andra bestämmelser i lagen vara möjligt att fånga och döda vilt i nödvärn eller nödtillstånd i en situation där vilt angriper människor eller husdjur eller kommer i närheten av människor eller husdjur och utgör omedelbar fara för människors eller husdjurs säkerhet. Vid bedömningen av omedelbart hot och omedelbar fara skulle hänsyn tas till hur tvingande situationen är samt till övriga omständigheter i situationen. För närvarande ingår bestämmelsen i strafflagens 4 kap. 5 § om nödtillstånd. Enligt kritiken mot nuläget är det svårt att bedöma när farliga situationer orsakade av vilt kan bekämpas med stöd av de allmänna bestämmelserna i 4 kap. i strafflagen. Syftet med 4 kap. 5 § i strafflagen är egentligen inte att föreskriva om avvärjande av fara eller hot. Det är fråga om allmänna bestämmelser om grunderna för befrielse från straffansvar. Utskottet har fått ett utlåtande av justitieministeriet om innehållet i och tillämpningen av bestämmelserna samt om möjligheten att i jaktlagstiftningen föreskriva om de rättfärdigande och de ursäktande grunderna. Enligt utlåtandet är strafflagens bestämmelse om nödtillstånd tillräckligt tydlig och heltäckande också med tanke på de situationer som avses i lagmotionerna. Enligt utlåtandet kan man vid tillämpningen av bestämmelsen om nödtillstånd på behörigt sätt beakta omständigheter som är väsentliga med tanke på de situationer som avses i lagmotionerna, såsom känslovärdet som är kopplat till en jakthund eller situationens överraskande karaktär. Utskottet anser det motiverat att dessa faktorer alltid beaktas vid tillämpningen av bestämmelsen.

I lagutskottets betänkande LaUB 33/2010 rd — RP 221/2010 rd behandlas begreppet nödtillstånd i samband med bestämmelserna om jaktbrott. Lagutskottet ansåg det inte nödvändigt att föreskriva särskilt om nödtillstånd i samband med utredning av grovt jaktbrott. Lagutskottet preciserade i detta sammanhang att bestämmelserna om nödtillstånd kan bli tillämpliga om det är fråga om att avvärja en direkt och tvingande fara i en situation där man för att rädda ett visst rättsligt skyddat intresse blir tvungen att offra något annat rättsligt skyddat intresse. Nödtillstånd är en tillåten handling, om handlingen utifrån en helhetsbedömning är försvarlig med beaktande av det räddade intressets samt den orsakade skadans och olägenhetens art och storlek, farans ursprung samt övriga omständigheter (rättfärdigande grund). En nödtillståndshandling är alltid ett yttersta medel för att avvärja trängande fara. Om handlingen inte kan anses tillåten, är gärningsmannen ändå fri från straffansvar enligt strafflagen, om det inte skäligen kunde ha krävts att gärningsmannen skulle ha reagerat på annat sätt med beaktande av hur viktigt det räddade intresset var, hur oförutsedd och tvingande situationen var samt övriga omständigheter (ursäktande grund).

Utskottet konstaterar dock att praxis för tillämpningen av bestämmelsen om nödtillstånd inte nödvändigtvis är klar för medborgarna. Situationen är något annorlunda i Sverige, där det med stöd av speciallagstiftning är möjligt att skydda husdjur i hotfulla situationer. Om en björn, en varg eller ett lodjur angriper husdjur eller om det finns grundad anledning att frukta ett sådant angrepp, kan husdjursägaren enligt svensk lagstiftning i vissa fall döda ett stort rovdjur. Ett stort rovdjur som hotar ett husdjur kan dödas om det angriper och skadar husdjuret eller om det är uppenbart att ett sådant angrepp är nära förestående. Detta är också möjligt om det finns grundad anledning att frukta ett angrepp på husdjuret och rovdjuret avlivas omedelbart i samband med att det har angripit och skadat eller dödat husdjuret, eller om ett stort rovdjur rör sig på ett inhägnat område där ett husdjur samtidigt vistas på grund av betesgång eller skötsel och det finns grundad anledning att frukta att husdjuret angrips där. Björn, varg eller lodjur får dock dödas endast om det inte är möjligt att skrämja bort rovdjuret eller på något annat lämpligt sätt avbryta eller avvärja ett angrepp.

Betänkande JsUB 7/2022 rd

Om ovan beskrivna bestämmelser tillämpas för att döda ett stort rovdjur ska länsstyrelsen utan dröjsmål underrättas om saken och ett dödat djur får inte flyttas utan länsstyrelsens samtycke. Länsstyrelsen ska alltid underrätta polisen om den misstänker att ett brott har begåtts. Myndigheterna övervakar hur tillämpningen av bestämmelserna inverkar på upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus för björn, varg eller lodjur på deras naturliga utbredningsområde. Ovan beskrivna situationer har också uppstått i Finland och särskilt i samband med jakt, då en varg har angripit en jakthund och hundföraren har använt vapen för att stoppa angreppet. Det strider mot medborgarnas rättsuppfattning att polisen i dessa fall inleder en förundersökning som kan leda till en dom för jaktbrott och en förverkandepåföljd där man mister sina vapen. Utskottet betonar i detta sammanhang att behovet av en lagändring samt en eventuell modell för verkställande av speciallagstiftningen och dess konsekvenser noggrant utreds.

Slutsatser

Utskottet anser att stamvårdande jakt är en del av ett effektivt och heltäckande urval av metoder som behövs i Finland dels för att skydda vargen, dels för att bekämpa och begränsa de skador som den orsakar. Som det konstateras ovan bör människor som lever i ett område med varg erbjudas effektiva och lagliga alternativ för att undvika risksituationer och avvärja skador. Samtidigt måste man söka metoder för att bevara delpopulationernas genetiska livskraft. Den enda metoden bör inte vara att antalet vargar ökar upp till gränsen för ekologisk bärkraft utan att ta hänsyn till de skador som vargen orsakar människan. Den sociala hållbarheten bör lyftas fram vid sidan av den biologiska hållbarheten. Utskottet anser i likhet med Sveriges modell att det är möjligt att som grund för stamvårdande jakt använda säkerhet, socioekonomiska orsaker, såsom lindring av vargrelaterade konflikter bland annat genom att begränsa skador på jakthundar, samt bevarande av en jaktkultur där man jagar med hund. Dessa mål överlappar inte målen för de andra undantag som anges i artikel 16, även om dessa delvis främjas på samma sätt som andra undantagsgrunder. Utskottet anser att referensvärdet för en gynnsam bevarandestatus inte kan grunda sig enbart på genetik. (*Utskottets förslag till uttalande 2*)

Genom stamvårdande jakt kan vargstammen kontrolleras på de områden där vargstammens status tillåter detta, förutsatt att dispens som beviljas för stamvårdande jakt inte ytterligare försämrar den ogynnsamma bevarandestatusen hos de berörda bestånden eller hindrar återställandet av en gynnsam bevarandestatus hos dessa. Utskottet konstaterar att artikel 16.1 e inte utgör någon allmän rättslig grund för beviljande av undantag, utan den kan tillämpas endast om syftet med undantaget inte omfattas av tillämpningsområdet för artikel 16.1 a–d. Stamvårdande jakt används när det inte finns någon annan tillfredsställande lösning med hjälp av andra undantag enligt artikel 16.1 i habitatdirektivet eller rimliga förebyggande åtgärder. Stamvårdande jakt ska utföras selektivt, begränsat och under strängt övervakade förhållanden och inom de gränser som myndigheten bestämmer. Utskottet anser att stamvårdande jakt kan genomföras inom de gränser som anges ovan också när en gynnsam bevarandestatus för vargstammen inte helt och hållet har uppfyllts inom delpopulationen. Även i sådana fall ska stamvårdande jakt kunna användas som en metod särskilt i de områden där samexistensen mellan varg och människa orsakar mest konflikter, medborgarnas trygghetskänsla har minskat och skadorna på husdjur och hundar är exceptionellt stora. Som exempel på en sådan situation kan betraktas ett fall där en rovdjurskontaktperson har konstaterat att en eller flera vargar rör sig på ett bosättningsområde så att kommunen har blivit skyldig att ordna skoltransport eller ersätta kostnader för transport för en elev. I regel ska man

Betänkande JsUB 7/2022 rd

ingripa i ett sådant fall med stöd av polisens befogenheter enligt polislagen eller med stöd av skadebaserade undantagslov, om inte det hot vargen orsakar är allmänt, upprepat och regionalt omfattande så att ovannämnda åtgärder inte kan riktas mot en viss individ eller att en sådan åtgärd inte är effektiv på bosättningsområdet på grund av antalet individer och variationen av individer som rör sig på området. Med andra ord kan stamvårdande jakt möjliggöras endast på områden där stammen av arten i fråga är stark.

Genom bestämmelserna i 41 a § i jaktlagen har artikel 16 i habitatdirektivet genomförts i den nationella lagstiftningen till den del det är fråga om grunder för undantag från skyddet eller fredningstiden för järv, varg, björn, utter, lodjur, europeisk bäver, gråsäl, knubbsäl, östersjövikare, iller, mård och skogshare. I fråga om andra arter än viltarter och fridlysta stora rovdjur ingår en motsvarande bestämmelse i naturvårdslagen. Riksdagen har för behandling regeringens proposition till riksdagen med förslag till naturvårdslag och till ändring av vissa lagar som har samband med den (RP 76/2022 rd). Enligt 85 § i förslaget till naturvårdslag kan närings-, trafik- och miljöcentralen bevilja tillstånd till undantag från bestämmelserna i 72, 75, 76, 79, 80 och 81 § [i lagförslaget], om detta inte försvårar bibehållandet eller uppnåendet av en gynnsam bevarandestatus för arten. Enligt 41 a § i den gällande jaktlagen kan dispens enligt 41 § beviljas för att fånga eller döda järv, varg, brunbjörn, utter, lodjur, europeisk bäver, gråsäl, knubbsäl, östersjövikare, iller, mård och skogshare, om det inte finns någon annan tillfredsställande lösning och beslutet inte inverkar menligt på möjligheterna att upprätthålla en gynnsam skyddsnivå inom artens naturliga utbredningsområde. Enligt bestämmelsen är det således inte möjligt att avvika från skyddskraven om en gynnsam skyddsnivå inte har uppnåtts. Detta leder till att man vid tillämpningen av undantagsgrunderna enligt artikel 16 i habitatdirektivet för att med dispens driva bort eller avlägsna varg behöver följa en striktare linje än målen som fastställts i artikel 2 i habitatdirektivet och EU-domstolens rättspraxis. Enligt utskottets uppfattning gäller 41 a § 1 mom. så kallade skadebaserade undantagstillstånd och 3 mom. stamvårdande jakt på varg. Likaså anser utskottet att 3 mom. måste läsas tillsammans med villkoren i ingressen till 1 mom. för att artikel 16 i habitatdirektivet och därtill hörande rättspraxis ska följas. Därmed behöver 41 a § ändras så att den, åtminstone i fråga om vargen, tillåter att grunderna för undantag i artikel 16 i habitatdirektivet tillämpas i enlighet med EU-domstolens rättspraxis och i överensstämmelse med andra undantagsgrunder som gäller arter som hör till naturvårdslagens område.

Utskottet godkänner förslaget enligt medborgarinitiativet MI 4/2020 rd till den del utskottet anser det nödvändigt att precisera 41 a § i jaktlagen så att bestämmelsen i fråga om grunderna för undantag i skyddet av varg motsvarar den rådande tolkningen av undantag i artikel 16.1 i habitatdirektivet beträffande andra fridlysta arter, sådan den har fastställts i EU-domstolens rättspraxis. Då tillåter bestämmelsen, förutsatt att de övriga villkoren för tillämpning av undantaget uppfylls, att jakt på varg tillåts med dispens också när en gynnsam bevarandestatus för vargens del ännu inte har uppnåtts, om åtgärden inte försvårar uppnåendet av en gynnsam bevarandestatus. (*Utskottets förslag till uttalande 3*) Utskottet tar inte i detta sammanhang ställning till ändringen av bestämmelserna om andra djurarter som nämns i 41 a § i jaktlagen på grund av att detta ärende endast berör varg.

När det gäller de övriga förutsättningarna för att bevilja dispens för stamvårdande jakt och i anslutning till vilka det i detta sammanhang inte föreslås ändringar i lagstiftningen, ser utskottet det som viktigt att säkerställa att den stamvårdande jakten sker under noggrant övervakade förhållan-

Betänkande JsUB 7/2022 rd

den och inom de gränser som myndigheten fastställer. Erfarenheterna av stamvårdande jakt 2015–2016 bör utnyttjas. Godtagbarheten av stamvårdande jakt främjas av att jakten är väl planerad och ledd. Myndigheterna som övervakar jakten ska känna till hur de enskilda jakterna förlöper, varvid man vid behov kan utreda till exempel eventuella misstankar om missbruk. Med välplanerad verksamhet som genomförs av en erfaren jaktledare förebygger man eventuellt missbruk och misstankar om missbruk. Det här gäller också spårning och avlägsnande av varg som grundar sig på skadebaserad dispens. Enligt utskottets uppfattning är Finlands viltcentrals praxis att död som till följd av mänsklig aktivitet drabbat en varg i en vargflock och som konstaterats av en myndighet före den dag då jakten inleds dras av från den fångstmängd som tillåtits enligt undantagstillståndet. Syftet med detta villkor är att säkerställa att mängden varg som jagas i stamvårdande syfte i kombination med eventuell annan dödlighet som orsakas av människan inte överstiger det antal vargar som vid tidpunkten för beslutet är möjligt att avlägsna ur vargstammen och flockarna som är mål för tillstånden. Det är motiverat att fortsätta samma praxis.

I medborgarinitiativet föreslås att besvär som anförs över tillstånd som beviljats för stamvårdande jakt samt för avlägsnande av varg som medför hot eller fara ska behandlas snabbt på det sätt som lagen förpliktar. Om tillståndet förblir i kraft efter att besvär anförts, ska tillståndet kunna användas för jakt tillräckligt länge. Enligt den utredning som utskottet fått kan dispens för stamvårdande jakt i fortsättningen beviljas så snart som möjligt efter det att bedömningen av vargstammen har offentliggjorts på sommaren. Detta beror på att Naturresursinstitutets arbete med att fastställa en gynnsam bevarandestatus för vargen har slutförts och vargstammens status kan bedömas utifrån det. Efter det förväntas myndigheterna redan i början av hösten ha tillgång till de uppgifter som behövs för att bevilja dispens. Det bör ändå noteras att ju tidigare på hösten undantagslov beviljas, desto mer osäkert är det att de kommer att rikta sig till just de områden som är väsentliga med tanke på den kommande vintern. Å andra sidan medför ett tidigare tillståndsförfarande att också ändringssökandet tidigareläggs, och då får förvaltningsdomstolen mer tid att behandla besvären innan jakttiden börjar och besvären hinner behandlas innan jakten inleds. Utskottet anser i synnerhet till den del det är fråga om skadebaserad dispens att det med hänsyn till beslutens natur och de intressen som tryggas genom dem är nödvändigt att statsrådet gör det möjligt att behandla besvären i brådskande ordning. (*Utskottets förslag till uttalande 4*) En allmän begränsning av besvärsrätten kan inte anses motiverad, och en sådan begränsning föreslås inte i medborgarinitiativet. Jakt som grundar sig på dispens har dock stor betydelse för lokalbefolkningen och näringsverksamheten i området. Därför är det motiverat att förutsätta att besvärsrätten endast utövas av genuint regionala och lokala miljö- och naturvårdsföreningar. Bestämmelser om kravet på föreningens regionala och lokala karaktär finns redan nu i 90 § i jaktlagen. Bestämmelsen togs in i jaktlagen i samband med den reform av viltförvaltningen som trädde i kraft 2011. Enligt erhallen erfarenhet har också särskilt föreningar som bedriver riksomfattande verksamhet överklagat besluten om dispens. Detta verkar problematiskt med beaktande av bestämmelsens ordalydelse och syfte. Utskottet anser att man i första hand bör ingripa i tillämpningen av bestämmelsen och sträva efter att besvärsrätten för en förening utreds i domstol. Utskottet anser det nödvändigt att utreda metoder för att säkerställa att de regionala och lokala band som den sammanslutning som utövar besvärsrätten har är genuina. Frågan är allmän och gäller alla tillståndsbeslut som avses i jaktlagen och kan därför i fråga om en enda stor rovdjursart inte behandlas i samband med detta medborgarinitiativ. För att utreda metoderna har utskottet beslutat behandla besvär över dispens som ett eget ärende (EÄ 44/2022 rd). Därmed förkastar utskottet förslagen i lagmotion LM 5/2022 rd.

Betänkande JsUB 7/2022 rd

Enligt erhållen utredning innehåller bestämmelsen om nödtillstånd i 4 kap. 5 § i strafflagen rättssnormer och bedömningskriterier som allmänt lämpar sig för situationer där ett rättsligt skyddat intresse måste kränkas för att skydda ett annat rättsligt skyddat intresse. Bestämmelsen har föreskrivits som ett resultat av en grundlig beredning som en del av totalreformen av strafflagens allmänna läror. Bestämmelsen är en del av en konsekvent helhet som gäller förutsättningarna för ansvar och grunderna för ansvarsfrihet i strafflagen. Lagutskottet konstaterar i sitt betänkande (LaUB 28/2002 rd) att det på grund av den straffrättsliga legalitetsprincipen och kraven på rätts-säkerhet är nödvändigt att föreskriva om sådana frågor i strafflagen. Genom att koncentrera regleringen till en allmän lag främjas också en enhetlig rättspraxis och utnyttjandet av juridiska läror. På de grunder som behandlas ovan förkastar utskottet förslagen i lagmotionerna LM 54/2020 rd och LA 8/2022 rd om att foga en ny 19 a § till jaktlagen. Utskottet anser dock att det är nödvändigt att följa hur bestämmelserna i 4 kap. 5 § i strafflagen fungerar särskilt i förhållande till avlägsnande av varg som orsakar hot eller fara samt att förtydliga tillämpningen av bestämmelserna om nödtillstånd genom anvisningar och råd till medborgarna. (*Utskottets förslag till uttalande 5*)

I medborgarinitiativet föreslås att den nya dna-identifieringstekniken ska vara i bruk inom ett år för att trygga vargens artrenhet. Enligt initiativet ska Naturresursinstitutet återuppta märkning av vargar samt utveckla märkningens hård- och mjukvara så, att positionsbestämningen och dess aktualitet utöver forskningsbehov betjänar skydd av jakthundar och produktionsdjur så väl som möjligt. I åtgärdsmotion AM 121/2020 rd föreslås det att regeringen vidtar åtgärder för att räkna den faktiska vargstammen och utnyttjar möjligheten enligt artikel 16 i europeiska habitatdirektivet att minska vargstammen som en förebyggande och korrigerande åtgärd. Enligt utskottets uppgifter har Naturresursinstitutet förtjänstfullt utvecklat bedömningen av vargstammen under de senaste åren och årligen gjort en tillräckligt exakt bedömning av vargstammen i Finland som grund för beslutsfattandet. Bedömningen av stammen grundar sig till centrala delar på observationer som rovdjurskontaktpersoner har fört in i Tassu-systemet samt i synnerhet på dna-prover som samlas in med frivilliga krafter. Av myndigheterna har till exempel Finlands viltcentral aktivt deltagit i insamlingen av dna-prover. För att säkerställa vargens artrenhet krävs ny teknik för att genomföra dna-analyser, och tekniken tas i bruk under 2022. I de yttranden som utskottet fått har det framförts åsikter för och emot märkningen av vargar. Samtidigt har sådana sätt att märka vargarna fått understöd som inte förutsätter att vargen fångas eller på något annat sätt behöver störas. Forskarsamfundet och viltförvaltningen har en uppdaterad uppfattning om det mest ändamålsenliga sättet att samla in dna-prover och geodata om vargar. I samband med behandlingen av medborgarinitiativet har det inte framkommit några uppgifter som skulle kräva att riksdagen vidtar styrande åtgärder i frågan. Tvärtom är man rätt så nöjd med hur datainsamlingen och metoderna på området har utvecklats. Med stöd av det som sägs ovan anser utskottet att förslagen i medborgarinitiativet och åtgärdsmotion AM 121/2020 rd inte ger anledning till lagstiftningsåtgärder.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Jord- och skogsbruksutskottets förslag till beslut:

Riksdagen förutsätter utifrån medborgarinitiativ MI 4/2020 rd att statsrådet så snabbt som möjligt vidtar åtgärder för att bereda lagstiftning som preciserar 41 a § i jaktlagen på så sätt att den i fråga om grunderna för undantag i skyddet av varg motsvarar den rådande

Betänkande JsUB 7/2022 rd

tolkningen av undantagskriterierna i artikel 16.1 i EU:s habitatdirektiv beträffande andra fridlysta arter enligt den fastställda tolkningen i EU-domstolens rättspraxis. En sådan bestämmelse tillåter också jakt på varg med dispens, om detta inte inverkar negativt på upprätthållandet eller uppnåendet av en gynnsam bevarandestatus för arten.

Riksdagen förkastar lagförslagen i lagmotionerna LM 54/2020 rd, LM 5/2022 rd och LM 8/2022 rd.

Riksdagen förkastar åtgärdsmotion AM 121/2020 rd.

Riksdagen godkänner fem uttalanden. (Utskottets förslag till uttalanden)

Utskottets förslag till uttalanden

1. *Riksdagen förutsätter att statsrådet påverkar Europeiska unionen på så sätt att vargen för hela Finlands del överförs från habitatdirektivets bilaga IV till dess bilaga V.*
2. *Riksdagen förutsätter att referensvärdet för en gynnsam skyddsnivå inte enbart ska kunna grunda sig på genetik, utan att man med tanke på den totala hållbarheten måste beakta säkerheten, socioekonomiska faktorer och bevarandet av en jaktkultur med jakthund.*
3. *Riksdagen förutsätter att statsrådet bereder en proposition om ändring av 41 a § i jaktlagen och lämnar den till riksdagen senast i november 2022.*
4. *Riksdagen förutsätter att tillstånd för stamvårdande jakt beviljas i så god tid att de med beaktande av eventuellt ändringsökande kan användas under jakttiden och att beviljandet av skadebaserad dispens görs smidigare och att besvär över dem behandlas skyndsamt.*
5. *Riksdagen förutsätter att jord- och skogsbruksministeriet under den jaktperiod som inleds i höst följer hur bestämmelserna i 4 kap. 5 § i strafflagen fungerar i förhållande till avläggande av varg som medför hot eller fara samt förtydligar tillämpningen av bestämmelserna om nödtillstånd genom anvisningar och råd till medborgarna. En redogörelse för dessa åtgärder ska lämnas till riksdagen senast den 28 februari 2023.*

Betänkande JsUB 7/2022 rd

Helsingfors 20.9.2022

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Anne Kalmari cent
vice ordförande Ritva Elomaa saf
medlem Markku Eestilä saml
medlem Seppo Eskelinen sd
medlem Mikko Kärnä cent
medlem Mikko Lundén saf
medlem Jari Myllykoski vänst
medlem Anders Norrback sv
medlem Raimo Piirainen sd
medlem Jenni Pitko gröna
medlem Piritta Rantanen sd
medlem Arto Satonen saml
medlem Mikko Savola cent
medlem Peter Östman kd
ersättare Tiina Elo gröna
ersättare Mai Kivelä vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Susanna Paakkola.

Betänkande JsUB 7/2022 rd Reservation

Reservation

Motivering

I jord- och skogsbruksutskottets betänkande förordas på basis av medborgarinitiativet KAA 4/2020 jakt på varg med dispens, om detta inte försvårar bevarandet eller uppnåendet av en gynnsam bevarandestatus för arten. Det här skulle innebära att tröskeln för jakt sänks i förhållande till nuläget och att jakten inleds innan vargstammen är på en nivå som motsvarar gynnsam bevarandestatus. Vi motsätter oss detta kraftigt, eftersom vargen är en starkt hotad art, och man måste i första hand använda andra metoder än att skjuta vargen för att förhindra skador som den orsakar. Därtill är inte bedömningen av en gynnsam bevarandestatus för vargstammen ännu färdigställd. Jakt som baserar sig på att ett visst antal individer får fällas, det vill säga kvotjakt, kan tillåtas först när vargen har uppnått en vetenskapligt fastställd gynnsam bevarandestatus.

Vargen är en starkt hotad och strängt skyddad art, och jakt som syftar till att minska vargstammen bör inte tillåtas i ljuset av det nuvarande faktaunderlaget. För stamvårdande jakt ska det också finnas ett mål som hänför sig till skötseln av stammen. Som motivering räcker inte enbart att minska antalet vargar. Definitionen av en gynnsam bevarandestatus håller på att färdigställas vid Naturresursinstitutet och för utskottet har inte lagts fram några vetenskapliga grunder om förutsättningarna för att inleda stamvårdande jakt på varg.

För jakt på varg förutsätts såväl i jaktlagen som i EU:s habitatdirektiv att vargstammen har en gynnsam bevarandestatus. Dispens för att döda varg kan enligt den gällande lagen beviljas endast ”om det inte finns någon annan tillfredsställande lösning”. Det är motiverat att kräva att det anges en exakt grund för jakten och att det inte finns något annat alternativ för att uppnå målet och att jakten inte förhindrar bevarandet av en gynnsam bevarandestatus för vargen. I Finland är beräkningen av vargstammen bland den mest exakta i världen och den baserar sig på vetenskaplig forskning vid Naturresursinstitutet. Det är mycket oroväckande att man i jord- och skogsbruksutskottets betänkande inte vill vänta på den vetenskapliga information som myndigheterna producerar och på att en gynnsam bevarandestatus har fastställts.

Dispens för stamvårdande jakt riktas inte till en individ utan den beviljas för ett etablerat vargrevir. Stamvårdande jakt, i praktiken kvotjakt, har prövats i Finland 2015 och 2016. Försöket misslyckades eftersom det beviljades för många jaktlicenser och vargstammens storlek rasade. Med de tillstånd som beviljades jagades flockarnas alfaindivider, vilket ledde till att flockarna splittrades och vargarna strövade omkring nära bosättningen, där de sköts med dispens. Antalet risk-situationer ökade. Sammanlagt fälldes 78 vargar. Detta misstag får inte upprepas. Finlands tidigare försök med stamvårdande jakt på varg var enligt EU-domstolen inte lagenliga.

Människornas farhågor som berör varg ska tas på allvar och det är viktigt att ta itu med dem. En nyckelroll har dialogen med regionala aktörer och aktuella forskningsrön om vargen. Att minska vargstammen är inte det enda och inte heller det effektivaste sättet att begränsa konflikter som gäller vargar. En fredlig samexistens mellan människan och vargen är möjlig när man genom samarbete söker lösningar för att förebygga skador och lindra rädsla. För hundar finns det till exempel skyddsvästar och skyddshalsband, som tills vidare används i rätt liten utsträckning. Vid

Betänkande JsUB 7/2022 rd Reservation

älgjakt kan drevjakten utökas och uppdaterade geodata om vargarnas positionering kan hjälpa jägarna att bättre veta var hunden kan släppas fri. Byggande av rovdjursstängsel på djurgårdar och användning av boskapsvaktande hundar eller tekniska hjälpmedel är också exempel på metoder för att undvika skador orsakade av varg. För närvarande ersätter staten en del av kostnaderna för att bygga rovdjursstängsel. Majoriteten i utskottet ville inte beakta dessa möjligheter.

Ett sätt att minska koncentrationerna av varg i sydvästra Finland är att upphöra med vinterutfodringen av vitsvanshjort och avbryta jakten på lodjur. Beståndet av vitsvanshjort har ökat kraftigt. Enligt Naturresursinstitutet är det ökade antalet vitsvanshjortar en av de största orsakerna till att vargstammen i sydvästra Finland har vuxit. Vitsvanshjortens enda naturliga fiender är varg och lodjur. Att upphöra med eller avbryta jakten på lodjur skulle öka konkurrensen mellan varg och lodjur och vore samtidigt ett sätt att stävja en växande vargstam. Myndigheterna har även i nuläget möjlighet att bevilja skadebaserad dispens för att döda varg om en varg orsakar skada till exempel för boskapsskötsel eller den allmänna säkerheten. Ersättning har beviljats för skador orsakade av varg och så ska det göras också i fortsättningen.

Vargen hör till Finlands natur och man bör i första hand sträva efter att genom andra sätt än att döda vargen minska vargrelaterade konflikter. Vargstammen i Finland är liten jämfört med många andra länder i Europa. Enligt Naturresursinstitutets bedömning fanns det 279–321 vargar i Finland i mars 2021. Till exempel i Litauen, som har en areal motsvarande endast en femtedel av Finlands areal, bedöms vargstammen vara rentav dubbelt så stor som i Finland. I länder med mycket större folkmängd och befolkningstäthet, såsom Spanien och Italien, är vargstammen mångdubbel jämfört med i Finland.

Jord- och skogsbruksutskottets förslag till beslut innebär att tröskeln för kvotjakt på varg sänks, och detta kan vi inte godkänna. Däremot anser vi att det är motiverat att utveckla förfarandet för avlägsnande av vargindivider som medför fara så att det blir smidigare och snabbare. Utskottet har dessutom inte haft möjlighet att höra andra sakkunniga om det beslutsförslag som majoriteten i utskottet lagt fram och som baserar sig på jord- och skogsbruksministeriets kompletterande svar i slutskedet av behandlingen.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen förkastar medborgarinitiativ MI 4/2020 rd,

att riksdagen förkastar lagförslagen i lagmotionerna LM 54/2020 rd, LM 5/2022 rd och LM 8/2022 rd,

att riksdagen förkastar åtgärdsmotion AM 121/2020 rd,

att riksdagen förkastar utskottets förslag till uttalanden 1–4,

*att riksdagen godkänner tre uttalanden (**Reservationens förslag till uttalanden**)*

Betänkande JsUB 7/2022 rd
Reservation

Reservationens förslag till uttalanden

- 1. Riksdagen förutsätter att beviljandet av tillstånd för att jaga varg avbryts för viss tid i områden där tjuvjakt konstaterats, eftersom tjuvjakten försvårar en systematisk reglering av vargstammen.*
- 2. Riksdagen förutsätter att stamvårdande jakt på varg inte inleds förrän miniminivån för det referensvärde för en gynnsam bevarandestatus som baserar sig på vetenskaplig forskning har uppnåtts och att det enda målet för stamvårdande jakt inte kan vara att minska antalet vargar, utan att den ska ha något annat mål som anknyter till vargstammen.*
- 3. Riksdagen förutsätter att andra metoder än de som baserar sig på att döda varg ska betraktas som primära när det gäller att förebygga vargskador.*

Helsingfors 20.9.2022

Jenni Pitko gröna
Tiina Elo gröna
Mai Kivelä vänst